

ՆԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԵՐ ԶԱԶԱՐԻԱՅԻ՝ ՄԵՐ ՏԵՐ ՆԻՍՈՒՄ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿԱԿԾ ՔԱՐՈԶԸ¹

1. Մենք Ղուկասը գրում է. «Հոռոմի Տիբերիոս կայսեր տերության տասնհինգերորդ տարում, Հրեաստանի Պիղատոս Պոնտացու դատավորության և Գալիլիայում Հերովդեսի չորրորդապետության ժամանակ Տիրոջ խոսքը Զաքարիայի որդի Հովհաննեսին անապատում լսելի եղավ» (Հմմտ. Ղուկ. Գ 1-2):

Եվ արդ, այս Ղուկաս ավետարանիչը մահ Տիրոջ մկրտության մասին է ժամանակագրում, որպեսզի խոսքը և քարոզությունը հավատարիմ ու ճշմարիտ դարձնի: Որովհետև այսպես է գրում. «Հիսուս մկրտվելիս շուրջ երեսուն տարեկան էր» (Ղուկ. Գ 23): Աշխարհագրի ժամանակներն է ցույց տալիս, որ Օգոստոս կայսեր քառասուններկուերորդ տարում է եղել, իսկ Օգոստոսն իշխանությունն ընդամենը հիսունվեց տարի է վարել: Եվ արդ, քառասուններկուսից հիսունվեց տասնհինգ տարի է լինում, մահ [գումարած] Տիբերիոսի տասնհինգ տարիները, որ երեսուն է լինում, երբ անժամանակ Լույսը մկրտության է գալիս՝ այս աշխարհը մեղքերի աղտից մաքրելով: Ըստ հրեա Հովսեփոս ժամանակագրի՝ Տիրոջ մկրտությունը Հերովդես չորրորդապետի տասնյոթերորդ տարում է եղել: Եվ արդ, Տիրոջ ծնունդը եղովմայեցի Ամտիպատոսի որդու՝ Հերովդես Առաջինի երեսուներեքերորդ տարում ես գտնում: Որովհետև երբ [Հիսուս] Բեթղեհեմում ծնվում է, քառասուն օր հետո ըստ օրենքի տաճար է բերվում, [այնտեղից] էլ Նազարեթ տարվում: Իսկ այն տարվա վերջում ծնողները մրան Երուսաղեմ են բերում, ինչպես և Ղուկասն է պատմում. «Ամեն տարի մրա ծնողները մրան Երուսաղեմ են տանում» (Ղուկ. Բ 41), Երուսաղեմից էլ Բեթղեհեմ են անցնում:

2. Եվ ահա մոզերը Երուսաղեմ են մտնում և աստղով առաջնորդվելով՝ Բեթղեհեմ են գալիս: Դրա համար Հերովդեսն աստղի երևալու ժամանակն ստուգելով, [իր մարդկանց] ուղարկում է և կոտորել տալիս Բեթղեհեմի մանուկներին: Իսկ Հովսեփն Աստծո հրեշտակի հրամանով մանկանն ու մրա մորը վերցնում է և Հերովդեսի երեսունհինգերորդ տարում Եգիպտոս իջնում: Փրկիչն էլ Եգիպտոսում երկու տարի է մնում, [մինչև] երեսունյոթերորդ տարում Հերովդեսը վախճանվում է: Մանուկը Եգիպտոսից Հրեաստան է գալիս, և անժամանակ Որդին ըստ մարմնի չորս տարեկան էր:

Իսկ երբ Հովսեփը լսում է, թե Արքեղայոսն է թագավորել իր հոր՝ Հերովդեսի փոխարեն, Նազարեթ է անցնում և իճը տարի թագավորում, իսկ Տերն ըստ մարմնի տասներեք տարեկան էր: Հերովդես չորրորդապետի տասնհինգերորդ տարում էլ Աստծո մարմնացած Բանն ըստ մարմնի երեսուն տարեկան էր:

¹ Աշխարհաբարի վերածումն ըստ հետևյալ հրատարակության. Զաքարիա Կաթողիկոս Զազեցի, Ծառք, աշխատասիրությամբ Լ. Պողոս Ամանյանի, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1995, էջ 33-66:

3. Ինչո՞ւ է կայսրը Հրեաստանում չորրորդապետեր կարգում: Որովհետև [երբ] Հեռովդեսն իր որդի Արքեդայոսի համար որպես առաջին կին մարաց թագավորի դստերն է բերում, կայսեր մեջ կասկած է առաջանում, որ [չլիմի թե] իրենց քրոջ համար արշավեն և ապստամբություն բարձրացնեն: Իշխանությունը չորս մասի է բաժանում, որ միշտ իրար հանդեպ հակառակ մնան: Իսկ Պիդատոս Պոնտացուն Երուսաղեմում բոլորի վրա ոստիկան է նշանակում:

Իսկ այն մասին, որ գրված է, թե Աննայի և Կայիափայի քահանայության ժամանակ [է եղել]. օրենքը մեկ քահանայապետ է հրամայում կարգել բոլոր այն օրերի համար, քանի դեռ [վերջինս] կենդանի է լինում: Քանի որ Հեռովդեսը քահանայապետերից էր իշխանությունն ստացել, ինքն էլ այլազգի էր և չէր համարձակվում որևէ մեկին քահանայապետությունը երկար ժամանակով տալ, որպեսզի գործադրվի այն չգրավեն, - այլ ամեն տարի [նրանց] փոխում էր, որպեսզի անգործ և իրենց գործերում տկար մնային:

«Այն ժամանակ Տիրոջ խոսքն ուղղվեց Հովհաննեսին անապատից Հորդանանի կողմերը գալ և Իսրայելին ապաշխարության մկրտության կանչել» (հմմտ. Դուկ. Գ. 2-3): Մկրտության քարոզությունն Իսրայելում մոր էր, որովհետև մարգարեներից ոչ ոք այդպիսի մկրտություն չէր քարոզել: Բայց այն մարդու սքանչելիքների համար, որ տեսան, և նրա ծննդյան վրա [եղած] հրաշքները լսեցին, թե ինչպե՞ս ամլորդի հորն անձայն պապանձեցրեց անձայնությամբ, և [Հովհաննեսը] Իսահակի և Սամուելի մման աղոթքների պտուղ էր և բազում ճգնություններով էր իր ժամանակն անապատում անցկացնում, - դրա համար նրա քարոզությանը հեշտությամբ հավատացին: Նաև ոմանք նրան Քրիստոս էլ կարծում էին, որովհետև փարիսեցիները նրա մոտ [մարդ] ուղարկեցին և ասացին. «Դո՞ւ ես Քրիստոսը» (հմմտ. Հովհ. Ա. 15):

4. Մեր Տիրոջ գալուստը կրկնակի է. առաջինն անլսելի և ծածուկ է եղել, ինչպես անձրևը՝ գեղմի վրա: Երկրորդ անգամ երկնքի ամպերի միջով արփիափայլ փառքով և հրաշափառ ճառագայթներով է գալու՝ արարածներին հրակիզելու: Ինչպես Եղիան է պատրաստ պահվում՝ երկրորդ գալստյան կարապետը լինելու, այնպես էլ Հովհաննեսն առաջին գալստյան կարապետն է եղել: Որովհետև նրա ծնունդը վեց ամիս առաջ քարոզվեց, քան Տիրոջ՝ երկնքից իջնելու ավետիսը, որովհետև նրա նկատմամբ սքանչելիքները հրաշափառորեն կատարվեցին, քան այլ մարգարեների նկատմամբ. սրանք ծնվելուց և կատարյալ հասակի գալուց հետո մարգարեացան, իսկ նա որովայնից սկսած մարգարեացավ, որովհետև իր մոր որովայնում վեց ամսական էր, երբ անպարփակելի Աստծուն Սուրբ Կույսի որովայնում տեսավ. իր մոր որովայնում էլ իր Տիրոջը երկրպագեց: Ինչպես մեծն Եղիան, նույնպես էլ սա խիստ և անվայելուչ² կյանքով էր անապատում ապրում, ճգնավորի կյանքով, անպաճույճ զգեստներով և տաժանելի չարչարանքներով իր կյանքի տարիներն անցկացնում:

[Հովհաննեսը] Տիրոջ խոսքով Հորդանան է՝ գալիս, ազդու ձայնով Իսրայելին Բանն Աստծո երկիր գալուստն ազդարարում: Հովհաննեսը որպես «բաներեզես» է հայտնի, ինչպես Բանն Աստծո մասին է հռչակել. «Ահա Աստծո Գառը, որ աշխարհի մեղքերը վերցնելու եկավ» (Հովհ. Ա. 29): Ինչպես Զաքարիան է ազդարարել. «Դո՛ւ, մանո՛ւկ, Բարձրյալի

² Ըզնակեցության իմաստով:

մարգարեն պիտի կոչվես, որպեսզի Տիրոջ առաջից գնաս՝ նրա ճանապարհները պատրաստելու» (Ղուկ. Ա. 76): Իսկ երգ երգոցում գրված է. «Տատրակի ձայնը մեր երկրում լսելի եղավ» (Երգ. Բ. 12): Ամուսնությունից բաժանված տատրակը դալար ուսերին չի մայում, այլ միշտ չորին. նույն ձևով Հովհաննեսն էլ, իրեն փափկությունից և այս կյանքի վայելքներից զրկելով, ծոնաջան նեղություններ տանելով, չոր ու գոսացած անապատի բնակիչ դարձավ:

5. «Անապատում կանչողի ձայնն է. պատրաստեցե՛ք նրա ճանապարհները» (Մարկ. Ա. 13, հմտ. Ես. Խ 3), նրա, ով մարմնով այսօր Հորդանանի հոսանքներում երևաց: «Եվ հարթեցե՛ք Հակոբի Աստծու շավիղները», որովհետև Հակոբի Աստված, որ Մովսեսի միջոցով Իսրայելի որդիներին էր հրաշքով առաջնորդում, Եգիպտոսից Փառանի անապատն էր խորհրդանշաբար հանգրվանում: Ահա Նա Հորդանանի կողմերը եկավ, քանի որ Հորդանան «Նրա էջք» է թարգմանվում³, քանզի այստեղ այսօր Հորդի անսովեր Լույսը մարմնով իջավ, ում Դավիթը վերևից օրհնում էր. «Թաքորն ու Հերմոնը քո անունով են ցնծում» (Սաղմ. 92. 13): Դարձյալ ասում էր. «Դրա համար քեզ Հորդանանի երկրից ու Հերմոնի փոքր լեռից հիշեցի՛մ» (Սաղմ. ԽԱ. 7): Հերմոնն այն տեղում փոքր սար է, ուր Հորդի ուղարկված Բանը եկավ-իջավ մկրտության՝ համայն աշխարհի մեղքերը վերցնելու: Ձայնը վերևից վկայում է. «Դա՛ է իմ սիրտության՝ համայն աշխարհի մեղքերը վերցնելու: Ձայնը վերևից վկայում է. «Դա՛ է իմ սիրտության՝ համար Մարդու Որդի դարձավ, բայց ստուգապես իմ (Հոր) Որդին լինելուց չփոխվեց, այլ [միշտ] մշտնջենավորակից է, ինչպես որ գրված է. «Տիրոջ ձայնը ջրերի վրա է, Աստված էլ՝ Հոր փառքով» (Սաղմ. ԻԸ 3): Հայրը երկնքից որոտաց. ձայնի հնչմամբ անճառելի Բանին էր վկայում, Սուրբ Հոգին էլ աղավառ կերպարանքով իջնում էր:

6. «Եվ Տերն ինքն անապատ ջրերի վրա էր» (Սաղմ. ԻԸ 3): Անժամանակ Բանն Աստված էր, որ աստվածախառն մարմնով Հորդանան գետի առատ ջրերի հորձանքների վրա էր: Դրա համար էլ Սուրբ Հոգին աղավառ կերպարանքով էր իջնում, որպեսզի անմիտներից ոչ ոք չկարծեր, թե երկնքից ձայնը Հովհաննեսի համար եկավ, այլ Սուրբ Հոգին իջնելով՝ Աստծու Որդուն էր մատնացույց անում: Նրա համար իջավ, քանզի Սուրբ Հոգին, սկզբից ջրերի վրա շրջելով, ջրերը զանազան գետունների, չորքրտանների և տունկերի բազմաման համար էր կենդանաձնում: Այստեղ իջնելով՝ նաև Հորդանանն էր մաքրում՝ ավազանի արգանդը բացելով, ինչպես և հեթանոսների համար ճանապարհ բացելու և որդեգրության շնորհներ վերակոչելու:

Հովհաննեսը Տիրոջ ժողովուրդներին պատրաստելու է ուղարկվել. նախ՝ Իսրայելին մկրտությամբ մաքրում էր, որպեսզի Աստվածորդուն հանդիպելու արժանի լինեին: Որով-

³ Ինչպես երևում է, Ջաքարիա Հայրապետն աչքի առջև է ունեցել Ս. Եսայիան Կիպրացու Արարածոց մեկնության հայերեն թարգմանությունը, ուր կարդում ենք. «Ուստի եւ Յորդանան ի մերս դարձուցանելով՝ «էջ անոր» թարգմանի», Յակոբ Բեռսեւեան, Ս. Եսայիան Կիպրացու Աւետարանի մեկնութեան հայերեն թարգմանութիւնը, տե՛ս «Գանձասար» աստուածաբանական հանդէս, հ. 2, Երևան, 1996, էջ 151:

հետև հնում, երբ Աստված փառքով պատրաստվում էր Իսրայելի որդիներին երևալու, նախ Մովսեսը ժողովրդին ամպի և ծովի մեջ էր մկրտում և այդպես Աստծուն մոտեցնում, իսկ երբ մեզի և մորիկի մեջ լեռն էր կամենում ելնել ու աստվածային ձայնին արժանանալ, - Տերը դիմեց Մովսեսին ու ասաց. «*Թող մարդն իր մարմինը լվանա և իր հագուստները ողողի, Աստված էլ երրորդ օրը ձեզ կհայտնվի*» (հմմտ. Ղևտ. ԺԴ 9): Երբ պարզևների երկիրն էին մտնում, նախ Հորդանանով անցան, իսկ հետո մտան պարզևների երկիրը ժառանգեցին: Եղիան էլ նախ Հորդանանով անցավ և կառքով երկինք բարձրացավ: Այսպես էլ Հովհաննեսը, անապատից գալով, Իսրայելին ջրով մաքրում էր, որպեսզի Իսրայելի Աստծուն ընդառաջ ելնելու արժանացներ, որ մարմնով եկավ՝ մարդու որդիների ցեղը փրկելու:

7. «*Ժողովրդին մկրտելու ժամանակ Հիսուս Գալիլիայի կողմերից Հորդանան գետն է գալիս՝ Հովհաննեսից մկրտվելու*» (հմմտ. Մատթ. Գ 13, Մարկ. Ա 9), որպեսզի կատարվի մարգարեի խոսքը, որ ասում է. «*Զաբուղոնի՝ երկիր (որովհետև Պետրոսն ու նրա եղբայր Անդրեասը Զաբուղոնի ցեղից կանչվեցին) և Նեփթաղիմի՝ երկիր (որովհետև Հակոբոսն ու նրա եղբայր Հովհաննեսը Նեփթաղիմի ցեղից էին), ժողովուրդ, որ խավարի մեջ էիր մատած, մեծ գիտության լույսը տեսար*» (Մատթ. Դ 16, Ես. Թ 1-2), որովհետև այնտեղ բնակվեց և մեծացավ ըստ մարմնի Տերը, ում անբավելի և անպարագրելի բնությունը երկինքն ու երկիրը չէին կարող ընդունել:

Եվ արդ, բոլորի Թագավորը Հորդանան է գալիս-իջնում, այն տեղը, ուր Հակոբը գալով, Հորդանան ընկավ, երբ Խառանից Քանանի երկիրն էր անցնում, այն գիշեր, երբ հրեշտակների բանակները տեսավ, Աստված էլ այն գիշեր նրա հետ գոտեմարտում էր: Այստեղ հեթանոսներն ավազանի վերածնությամբ Քրիստոսով զգեստավորվեցին, այս Հորդանանում ձեռք մեկնելով մարմնացած Աստծուն գոտեմարտեցին. «*Ով ձեռքն Աբրահամի գավակին երկարեց և ոչ հրեշտակներին*» (հմմտ. Եբր. Բ 16), ով Հեսսեի արմատից հեթանոսներին որպես ծաղիկ ընծայվեց:

8. Այնտեղ Հակոբը մանուկներին չորս բանակների էր բաժանում՝ Եսաւի չար նախանձից փրկելու համար, ով չորս հարյուր մարդով Եդովմից սրտմտությամբ վրա էր հասել: Այստեղ Քրիստոս տասներկու առաքյալներին ամբողջ աշխարհով մեկ ավետարանական քարոզության համար ուղարկեց, [նրանց] կաթողիկոսներ կարգեց, որոնց ձեռքով Կաթողիկե Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին առաջնորդվելով՝ անօրեն իշխանից փրկվում է: Այնտեղ՝ Հորդանանի եզերքին, Աստված ձեռքը մեկնեց և Հակոբի ամուլաջին ընդարմացրեց: Իսկ այսօր հեթանոսներին ձեռք մեկնեց և բոլորի սիրտն ու միտքն ազատելով աշխարհիկ վալելքներից ձերբազատեց ու թևապարելով երկինք բարձրացրեց: Հակոբն էլ կաղալով էր գնում, որովհետև ովքեր Քրիստոսով պիտի փրկվեն, այստեղ՝ աշխարհում հալածանքների մեջ պիտի մնան: Քանի որ ասում է. «*Արձակի՛ր ինձ*»: Հակոբն էլ ասում է. «*Քեզ չեմ արձակի, մինչև որ ինձ օրհնես*» (Ծննդ. ԼԲ 26): Այս է որ եկեղեցին աղաղակում է. «*Ո՞վ պիտի մեզ Քրիստոսի սիրուց բաժանի*» (Հռոմ. Ը 25), մինչ Տիրոջից լսի. «*Եկե՛ք, իմ Հո՛ր օրհնյալներ, պատրաստված բարիքները ժառանգեցե՛ք*» (հմմտ. Մատթ. ԻԵ 34), «*Եվ թող քեզ Հակոբ չանվանեն, այլ Իսրայել, որովհետև դիմացար Աստծո հետ մաքառելիս*» (Ծննդ. ԼԲ 28): Ինչպես հեթանոսների մեջ Իսրայել չանվանվեց, այսինքն՝ «աստվածա-

տես», այլ մոր և հրաշալի ամուսն դրեց, այսինքն՝ քրիստոնյաներ. «Դուք, որ Քրիստոսով մկրտվեցիք, Քրիստոսով եք զգեստավորվել» (Գաղ. Գ 27):

9. Տերն ու արարածների Արարիչն այսօր ծառայական կերպով Հորդանան է գալիս, այն տեղը, ուր ղևտացիները Տեր Աստծո նվառի տապանակը բարձրացրին, որ քերովբեների վրա է նստում: «Եվ երբ ղևտացիների՝ տապանակը կրողների ոտքերը գետի այն մասը հասան, գետի ջուրը դարձավ և ընկրկեց. գետն էլ ցամաքեց, մինչև որ ժողովուրդն անցնեին ավարտեց» (հմմտ. Հեառ. Գ 13, 15-16): Իսկ այդ օրը ղևտացի Հովհաննեսն անժամանակ Լուսինի՝ մարմնացյալ Բանի հետ ջուրն է իջնում, իսկ Հորդանանը դառնում է վեր, որտեղից իջել էր, այսինքն՝ մեր մարդկային բնությունը վերստին իր տեղն է դառնում, որտեղից տարագրվել էր՝ վայելչական դրախտից: «Մինչև որ ժողովուրդն անցնեին ավարտեց» (Հեառ. Գ 17): մկրտության ավագանն էլ անշարժ կա և կմնա մինչև մեր հավիտենական վախճանը⁴:

Իսկ տապանակը ներսից և դրսից մաքուր ոսկով էր պատված: Աստվածության և մարդեղության անճառ միությունը մի անձի և մի տեսակի մեջ է միավորված: Ինչպես որ տապանակը ոսկուց և փայտից տապանակի մի տեսակ է], այնպես էլ Քրիստոս աստվածությունից և մարդեղությունից մեկ Որդի է]: Իսկ այն, որ տառանկու քարեր վերցրին և Հորդանանի եզրին [որպես] հավիտյան հավիտենից հիշատակության քարեր դրեցին, նշանակում է, թե ովքեր սուրբ ավագանով են լուսավորվում՝ տվչությամբ և ավանդությամբ երջանիկ առաքյալների ճշմարիտ դավանությանը հետևելով, - նաև առաքելական վեմի վրա շինվածքներ կլինեն⁵:

10. Հովհաննեսն Աստծո Գառի մասին այստեղ վկայեց. և աշակերտները նրանից լսեցին և հավատալով՝ մարմնացյալ Բանին հետևեցին: Այս վայրում Եղիան մաշկեա⁶ թիկնոցով Հորդանանի ջուրը բաժանեց, հրեղեն կառքը վարելով՝ երկինք բարձրացավ, իսկ թիկնոցը Եղիսեին տվեց, նույն հրաշքներն էլ [Հովհաննեսը] Հորդանանի վրա էր կատարում: Իսկ այդ օրը Քրիստոս մեր այս հողանյութ բնությամբ Հորդանանը պատռեց-բաժանեց՝ Սուրբ Ավագանի արգանդը բացելու համար: Հեթանոսներին մեղ և անձուկ ճանապարհներ ցույց տվեց, Հոր մոտ՝ երկինք թևապարելով բարձրանալու համար, իսկ օծումն ու բահանալությունը սուրբ առաքյալներին տվեց, ինչպես այն ժամանակ Եղիան մաշկեա թիկնոցը՝ Եղիսեին: Ինչպես Մովսեսն էր եղեգմյա տապանակով եգիպտացիների՝ գետի հորձանքը նետվում, Փարավոնի դուռտըն էլ անգիտությամբ նրան սնուցանում էր եգիպտացիների կորստյան և Իսրայելի փրկության համար, - այնպես էլ պարագրելի մարմնով Հորդանան է իջնում անպարագրելի Բանն Աստված, ում կամակոր իշխանը չճանաչելով, ինչպես բոլոր մարդկանց, Տիրոջը ևս աշխատում է իր նեմզ գործերի մեջ բռնել, սակայն իր գործերի բազմությամբ սատակելով կործանվում է տարտարոսի մեջ: Իսկ Իսրայելը մորոզվում է ավագանի վերածնությանմ՝ պարզևների երկիրը կառքով թևածելով: Մի ժամանակ եբրայեցիների բանակի ջուրը Մեռայից էր քաղցրանում, իսկ այսօր Հորդանանն է

⁴ Հմմտ. Եղիշէ, Մեկնութիւն Յեսուայ եւ Դատաւորաց, տե՛ս «Սրբոյ Բօրն մերոյ Եղիշէի վարդապետի մատենագրութիւնք», Վննետիկ, 1859, էջ 168:

⁵ Նույն տեղում:

⁶ Կաշյա:

ամբողջ աշխարհին պարզակում: Մի ժամանակ Հակոբը երեք գավազան էր դնում, Լաբանից հափշտակված ոչխարների վրա նշաններ դրոշմում: Նույնպես էլ Հովհաննեսի միջոցով սուրբ և համագոյական, միասնական, անբաժանելի Սուրբ Երրորդությունը մարդկային ցեղին Հորդանանում ծանուցվեց, քանզի Որդին մկրտվում էր, Հայրը՝ վերևից վկայում, և Սուրբ Հոգին էլ՝ աղավանկերպ իջնում, հայտնված Երրորդության հավատի փրկության դրոշմն էլ հեթանոսների վրա էր դրվում, անմարմին Լաբանից ազատվում էին. բոլորի անունները երկնքում գրվում: Մի ժամանակ արձակված աղավանհ Նոյին ձիթենու շյուղի միջոցով ջրի ցածր լիճելն էր ավետում, իսկ այսօր Սուրբ Հոգին Հորդանանի վրա աղավանկերպ իջնելով, այն վերին ազատության, որդեգրության շնորհների կտակը մատուցեց՝ ցույց տալով Բանն Աստծո աստվածախառն⁷ մարմինը, որ մեր այս հողանյութ բնությունից մաս վերցնելով՝ ձիթենու շյուղի մեջն իր արարչական ողորմությունը մեր մեջ վար հոսեցնելով ծավալեց:

11. Այսօր եկած Բանն Աստված աստվածախառն մարմնով Հորդանանի հոսանքների մեջ է գալիս-իջնում, Հովհաննեսից մկրտվել խնդրում: Կարապետը զարհուրելով՝ փառքի Տիրոջը ետ էր պահում՝ ասելով. «Ես՝ ծառաս և ստեղծվածս, ինչպե՞ս տերերի Տիրոջը և արարածների Արարչիդ, ծովն ու ցամաքն Ստեղծողիդ մկրտես»: «[Դու], որ երկինքը վրանի պես փռեցիր, որ նրա վերնահարկերը ջրերի վրա հաստատեցիր, որ հողմերի թևերի վրա ես գնում» (Սաղմ. ԸԳ. 2-3), որ Հոր և Սուրբ Հոգու հետ քերովբեների մեջ ես նստում, [դու], որ բոլոր արարածներից անվայրափակ ես, որից սերովբեները սարսում են, իսկ քերովբեները՝ զարհուրում-դողում, հոգեղեն և հրեղեն անհում բանակների բյուրավոր զորքերը խուճապահար սոսկում, [դու], որ փառքի աթոռին ես նստած և անդունդներին ես նայում: [Դու], որին Մովսեսը քարածերպերի մեջ մտնելով, տեսնել չկարողացավ, Նոյին էլ Քորեբ լեռան վրա, քո անկրելի փառքից խուճապահար, թիկնոցով իր դեմքն էր քողարկում-ծածկում: Երկինքն ու երկիրը քո անպարագրելի փառքով են լի: Ես արժանի չեմ քո կոշիկների կապերն էլ արձակելու, մտքից վեր քո անճառելի տնօրինությանը հասու լինելու: Որովհետև եթե տերունական գլխիդ եմ հանդգնում մոտենալ, հոգեղենների բանակներն ինձ վրա զայրանում են, իսկ սերովբեները, քերովբեները և երկնքի բոլոր պետությունները խեթ են նայում ինձ»:

12. Կենարարը պատասխանեց. «Այսպես արժան է բոլոր առաքինությունները լրացնել՝ բազմասաց մարգարեների խոսքը կատարելով: Որովհետև այն ծածկված խորհուրդը, որ հավիտյան լռել-դադարել էր, այսօր մարդկային բնությանը պիտի հայտնի դառնա: Իմ արարածներին ու իմ ձեռքով ստեղծվածներին պիտի գթամ, [նրանց] առաջին անկումից պիտի կենդանացնեմ: Եվային նորից պիտի տաժանելի և ախտաբեր երկունքներից, որդեծնության կործանման վտանգից ազատեմ, մարդկանց պիտի ընկած հրեշտակների տեղը հրավիրեմ: Սերովբեափակ դրախտի դուռը բացելով՝ մարդկային ցեղի համար դեպի կենաց փայտը ճանապարհ պիտի ստեղծեմ: Կամակոր գազանին սպանելու համար եմ իջել,

⁷ Տիրոջ մարմնի «աստուածախառն» որակումն առկա է ինչպես Ընդհանրական, այնպես էլ մեր Եկեղեցու հայրերի գրվածքներում, տե՛ս Նոր բառգիրք հայկազեն լեզուի, երկասիրութիւն երից վարդապետաց յաշակերտութենէ մեծին Մխիթարայ արքաբօր Է. Գաբրիէլի Աւետիքեան, Է. Խաչատրոյ Միւրմելեան, Է. Մկրտչի Աւետեան, Բ. Ա., Վենետիկ, 1836, էջ 323:

օր Աստվածորդու՝ Հորդանան իջմամբ Մեռայից ջուրը քաղցրանում է և հեթանոսները մորոզվելով զվարճանում են. Իսրայելին են ընծայվում տասներկու աղբյուրներն ու արմավեմիների ճյուղերը, որոնք տասներկու առաքյալների առաջին խմբի օրինակն են, մաս յոթանասումի, որոնց Տերը ցույց տվեց. ուրիշ յոթանասուներկու աշակերտների էլ, որոնց բոլոր հեթանոսներին կամչելու ուղարկեց: Իսկ այն, որ Եղիամ ողջակեզների սեղանը ջրով ծածկեց, ու հետո երկնքից հուր իջավ և ողջակեզներն այրելով լափեց,- կլինեն մրանց մամն, ովքեր մկրտության ավագանում են ծածկվում, ջրի մեջ մկրծվում. աստվածության հուրն իջնում է, հին մարդու գործերը ճարակում և Աստծո պատկերով, փառքով մորոզում:

Եվ այն, որ Եղիսեն ջրերի ակունքը գնաց, օրհնեց ու երկրի բնակիչներից մահն ու անգավակությունը վերացրեց,- [մշանակում է, որ] երբ քահանա ավագանն օրհնում է, հալածվում, դուրս են ելնում չարի բոլոր մեքենայությունները, որ են՝ չարչարանքները, հոգևոր և մարմնավոր կրքերը: Սուրբ Հոգու շնորհները ցած են իջնում և հովանի դառնալով մորածին մարդու վրա հանգչում: Եվ որ մարգարեն Նեեման Ասորուն Հորդանանում յոթ անգամ մկրտվել հրամայեց. ապականությունն ու մարմնի բորոտությունը մրանից հեռացան, որովհետև ովքեր հավատով են մկրտության ավագանն իջնում, վերստին [Սուրբ] Հոգու յոթնարփյան շնորհներով են զգեստավորվում, հին Ադամին մի կողմ դնելով՝ այս մորով են մորոզվում: Նաև Մովսեսին այն ժամանակ հրամայվեց բորոտի մաքրության համար կենդանի ջուրը կարմիրի և եղևնու փայտի հետ մանելով վերցնել, որ Քրիստոսի կողմից բխած արյունն ու ջուրն են խորհրդանշում՝ Ավագանի մաքրության և փրկությունը ճաշակելու համար: Բժիշկները զորավոր և օգտակար դեղերը ոչ միայն մարմնի արտաքին մասերն օժելիս են օգտագործում, այլև մրանցով ըմպելիքները շաղախելով, որովայնի մեջ են առնում մշտապես:

16. Այսօր մեզ Եղեմից աղբյուր բխեց, բոլոր հեթանոսներին վերցնում-մորոզում է, իսկ այս մեծ և ծարավ անապատը՝ հեթանոսների եկեղեցին, զվարճացել է, Հորդանանն էլ ավետաբեր ծավալմամբ պատրաստվելով բաժանվել չորս գետերի, որոնք են՝ Մատթեոսը, Մարկոսը, Դուկասը, Հովհաննեսը, որպեսզի ամբողջ աշխարհին Քրիստոսի աստվածությունը ճանաչեցնեն: Ի դեմս Քրիստոսի աղաղակեց Եսային. *«Ահա իմ Տեր Աստվածն ու իմ Փրկիչը, իմ փառքը, իմ օգնությունը, ինձ համար է փրկությունն եղել. հույսս մրա վրա դրեցի: Ուրախության ջուր վերցրեք փրկության աղբյուրից»* (Ես. ԺԲ 2-3), այսինքն՝ Հորդանանի հորձանքներից, առաքելական քարոզությամբ: Եզեկիելը հուչակում է. *«Ձեզ վրա մաքուր ջուր եմ ցանելու, և ձեր բոլոր մեղքերից մաքրվելու եք: Ձեզ մոր սիրտ եմ տալու, ձեր մեջ մոր հոգի եմ դնելու, իմ Հոգին ձեզ եմ տալու»* (Եզեկ. ԺԶ 25-26): Որովհետև երկաթը սև ու սառն է, իսկ երբ քուրա է մտնում, առկայծող ճառագայթներով բոցափայլում է՝ ջերմային մյուսով արտաշիկացած: Իսկ մոմի և կապարի մյուսը շատ էժան է, բայց երբ թագավորական մատանի է [դրանց] վրա դրոշմվում, թանկանում է և աշխարհներ է շարժում ու զարհուրեցնում: Նույնպես մենք էլ մի ժամանակ տհաս և տկար էինք, այսօր ավագանով լուսավորվելով՝ Քրիստոսի հետ բոցափայլում-պայծառանում ենք, աստվածային և արքունական պատկերով զծագրվում, վերին կայարաններն ենք հրավիրվել և վերին գործերին ձայնակցելով աղաղակում ենք՝ ասելով. «Այսօր սուրբ, պայծառ և աստվածային այս տոնը, հրանուտ և աստվածպետական Սուրբ Հոգին մեր աշխարհում բխեց՝ մաքրելով ջրերը և վերստին ծնելով հեթանոսներին՝ որդեգրության ժառանգությամբ»:

նած է՝ իր առաջ մարդկանց մոտ եկած Աստծուն տեսնելով: Այսօր անապատից Հորդանան եկած գերազանց, երջանիկ և աստվածային մարգարեն աստվածային զվիհն է հպվում-մերձեցնում, որպեսզի այս ջրի լվացմամբ Եվայի աղտեղությունը մաքրի: Այսօր երկրներից եկած հայրական ձայնը աշխարհը Հոր փառքի որդեգրության կանչեց: Այսօր աստվածայնական Սուրբ Հոգին աղավաակերպ իջմամբ Հորդանանի հոսանքները մաքրեց, երկինքն էլ բացելով՝ աշխարհը որդեգրության կանչեց: Այսօր անպարագրելի, մըշտընչեմական Աստված մարմնի մեջ պարագրվեց-ամփոփվեց, ամճառապես մարմնի մեջ որպես ճշմարիտ մարդ էացավ-գոյացավ: Այսօր մկրտությամբ Քրիստոսի հետ ջրի մեջ թաղվեցինք, նրա մահով նրա հետ վերստին ծնվելով՝ նրա հետ կենդանացանք, նրա հետ էլ կթագավորենք [հավիտեմական] կյանքում: Այսօր կոապաշտ մոլորության ստվերը մաքրեց. մարդիկ մեղքերից ազատվեցին և հրեշտակների հետ թևածելով՝ պայծառանում և լուսազարդվում են: Այսօր մեղսաճաշակ պատրողների մեզն ու մառախուղը, որոնք Ադամի անեծքների պատճառով [էին], հալածվեցին, քանզի Քրիստոս գալով մեզ համար անեծք եղավ նրանց և նրանով օրհնվեցին բոլոր երկրածին ազգերը:

21. Այսօր Հորդանանի ջրերը մեզ որպես փրկություն տրվեցին և ինչպես խունկ փայլում են՝ անմահական դեղը, անկողողատելի ուրախությունն անեղծությամբ այս անապատ կյանքում մատուցելով: Այսօր բոլոր արարածները Քրիստոսի ճշմարիտ մարդեղությամբ լուսազարդվեցին-պայծառացան. *«Որովհետև մեզ համար աղքատացավ նա, ով մեծատուն էր, որպեսզի մենք նրա աղքատությամբ հարստանանք»* (Բ Կորնթ. Ը 9): Հորդանան իջավ, որպեսզի [մենք] բարձրանանք: Այսօր կորստյան շավիղները կորացան, պատրանքների ճանապարհները փակվեցին, և մարդկային ցեղի համար ճշմարտության ճանապարհն ու պողոտան հորինվեցին՝ ջրով և հոգով անվախճան կյանքում վերածնվելով: Այսօր սուրբ սերովբեի հրեղեն սուրը կենաց ծառից վերցվեց, որովհետև արքունական զգեստով պճնվեցինք՝ ջրով վերածնվելով, որի առաջ սերովբեն տեղի տալով՝ կենաց ծառի շավիղներն է բացում:

Այսօր տրտմությունից ազատվեցինք՝ հագնելու համար այս նոր՝ «քրիստոնյաներ» անունը, Ավազանի վերածնությամբ Քրիստոսով զգեստավորվելով, Քրիստոսի հետ ժառանգորդներ դառնալով: Այսօր անապատ և անվախճան ուրախությունների հրավիրվելով՝ Քրիստոսի հետ լուսավորված ժառանգեցինք, և մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսով անապատ և անվախճան ուրախությունների հասնելով կվերափոխվենք, ընդ որում միաժամանակ Հորն ու Սուրբ Հոգուն վայել են փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

*Աշխարհաբարի վերածեց
ՏԻԳՐԱՆ ՍՐԿ. ԲԱՂՈՒՄՅԱՆԸ*